

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO
138 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – Darbo kodeksas) 138 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą paskatinusios priežastys susijusios su poreikiu užtikrinti didesnes galimybes derinti šeiminius poreikius su darbo įsipareigojimais, skatinti tėvus kokybiškai rūpintis savo vaikais ir skirti jiems kuo didesnę ir kokybiškesnę dėmesį.

Vaikus auginantys mamos ir tėčiai dažnai susiduria su profesinio gyvenimo ir šeimos pareigų derinimo problema. Dirbant ir neturint papildomos poilsio dienos, sunkiau produktyviai dirbti, neturėti sąžinės graužaties, kad negali daugiau laiko skirti vaikams. Darbuotojai, žymiai daugiau laiko praleidžiantys darbe, po darbo galvoja apie darbo klausimus, mažiau laiko skiria šeimai, laikui bėgant tampa vis mažiau patenkinti savo darbu, vėliau išryškėja ir kitos pasekmės – sumažėja darbuotojo produktyvumas, blogėja darbo rezultatai. Tuo tarpu priešingai, darbuotojus skatinant derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, gerėja darbo rezultatai. Atsižvelgiant į augančią šeimos ir darbo derinimo svarbą darbuotojams, tikslinga ieškoti būdų kaip praplėsti dabar galiojančių nuostatų taikymo galimybes, leisiančias tėvams daugiau laiko praleisti su vaikais ir taip gerinti šeimos gyvenimo gerovę.

Tarp palankių darbo ir šeimos derinimo priemonių Darbo kodekse yra numatytos papildomos poilsio dienos, t. y. vadinamieji „mamadieniai“ arba „tėvadieniai“. Teisę į „mamadienį“ ir „tėvadienį“ turi visi dirbantys tėvai, kurie augina neįgalų vaiką iki aštuoniolikos metų arba du vaikus iki dvylikos metų, jiems yra suteikiama viena papildoma poilsio diena per mėnesį arba darbo laiko sutrumpinimas dviem valandomis per savaitę. O darbuotojams, kurie augina tris ir daugiau vaikų iki dvylikos metų, suteikiamos dvi dienos per mėnesį arba atitinkamai darbo laikas sutrumpinamas keturiomis valandomis per savaitę.

Manytina, jog Darbo kodekse įvirtinta vaikų amžiaus riba, iki kurios dirbantys tėvai, kurie augina du vaikus arba tris ir daugiau vaikų, gali pasinaudoti papildoma poilsio diena (-omis), yra pernelyg žema dėl sekančių priežasčių. Tėvų ir vaikų santykio svarba kūdikystėje ir vaikystėje nenuginčytina, tačiau tamprus ryšys su šeima ne mažiau aktualus ir vyresniems vaikams. Ankstyvoji paauglystė – pats sunkiausias ir sudėtingiausias iš visų amžiaus tarpinių. Vaikui nelengva išgyventi pokyčių metą, o tėvams – tinkamai reaguoti ir išlaikyti artimą ryšį, todėl šiuo metu vaikams itin reikia tėvų palaikymo ir pagalbos. Tai pat nereta situacija, kai šeimoje auga skirtingo amžiaus vaikai, vienas vaikas jau perkopęs aptariamą 12 metų ribą, iki kurios galima pasinaudoti galimybe į papildomą poilsio dieną, o kitas jaunesnis. Šiuo atveju jaunesnis vaikas lieka be galimybės praleisti papildomą laisvą dieną su tėčiu ar mama. Įvertintina ir tai, kad tėvai augina tris ir daugiau vaikų, tarp kurių taip pat gali būti įvairus amžiaus skirtumas. Poreikis į kokybišką laiką, skirtą vaiko auginimui ar ugdymui, neatsižvelgiant į vaiko amžių, neišnyksta. Įvertinus minėtas aplinkybes siūlytina sudaryti sąlygas dirbantiems tėvams, auginantems du vaikus arba tris ir daugiau vaikų, leisti pasinaudoti galimybe į papildomą (-as) poilsio dieną (-as) iki vaikams sukaks šešiolika metų.

Įstatymo projekto tikslas – praplėsti dabar galiojančių nuostatų taikymo galimybes, sudarant palankesnes sąlygas derinti šeiminius poreikius su darbo įsipareigojimais, stiprinti šeimos ryšį, kad tėvai turėtų daugiau laiko praleisti su vaikais.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo narys Saulius Skvernelis.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Pagal šiuo metu galiojančio Darbo kodekso 138 straipsnio 3 dalį, viena papildoma poilsio diena per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas dviem valandomis per savaitę) suteikiama darbuotojams, auginantiems neįgalų vaiką iki aštuoniolikos metų, arba du vaikus iki dvylikos metų; dvi dienos per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas keturiomis valandomis per savaitę) suteikiama darbuotojams auginantiems tris ir daugiau vaikų iki dvylikos metų, mokant darbuotojui jo vidutinį darbo užmokestį. Darbuotojų, dirbančių ilgesnėmis negu aštuonios darbo valandos pamainomis, prašymu šis papildomas poilsio laikas gali būti sumuojamas kas trys mėnesiai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad viena papildoma poilsio diena per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas dviem valandomis per savaitę) būtų suteikiama darbuotojams, auginantiems neįgalų vaiką iki aštuoniolikos metų, arba du vaikus iki šešiolikos metų; dvi dienos per mėnesį (arba sutrumpinamas darbo laikas keturiomis valandomis per savaitę) darbuotojams auginantiems tris ir daugiau vaikų iki šešiolikos metų.

Praplėstos jau dabar galiojančios nuostatos taikymo galimybės padės palengvinti šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimą, padės stiprinti šeimos ryšį.

5. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Verslo sąlygoms ir plėtrai tokie pakeitimai neturi neigiamos įtakos. Daug darbdavių neįvertina, kokią ekonominę naudą gali sukurti šeimai palankių priemonių taikymas. Suteikiant darbuotojams galimybes lanksčiau derinti darbinius ir šeimos įsipareigojimus didėja jų motyvacija, našumas, lojalumas, mažėja patiriamas stresas. Būtina atsižvelgti ne tik į ekonominę naudą, bet ir į socialinę, kuri įgauna vis didesnę vertę.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektų sąvokos suderintos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštaruoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis, yra suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymo įgyvendinimui lydimųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymų įgyvendinimas

Patvirtinus Įstatymo projektą, papildomų lėšų poreikio nenumatoma.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*

„Papildoma poilsio diena“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
